

vagyonát elkobozták (Micea Victor polgármester tevékeny közreműködésével), a Román Kaszinónak átadták. Könyvtárát kidobálták, Dr. Kapatán Márton (ismételten, megint ő!) esperes mentette meg. Hosszú ideig őrizte a plébánián, majd pedig dr. Papp Gusztávval egyetértésben az Iparos Egyletben helyezték el. A bútorzat legnagyobb része hosszú időn át megvolt. Egy részét a Román Kaszinó használta, más részét pedig Onitiu Aurel rendőrkapitány, közvetlenül 1940 szeptembere előtt, (talán valamikor júniusban) eladta magánosoknak. A könyvek még rosszabb sort értek meg, 1945 tavaszán egy része máglyára, más része a cigánydomb melletti szemétdombra került. Nem tudom, van-e valaki, aki onnan néhány kötetet megmentett.

Ugye Tuci, erre szokták mondani, hogy a könyveknek is megvan a maguk sorsuk!

Vajon, mit szólna ehhez nagyanyám?

Várom válaszd!

Dr. Kegyes Csaba

Egy mondat:

„Kicsi közösségek élete nem tűr kísérletezést - ha balul sikerül a próba, a közösség, mint a kísérlet alanya és tárgya, a kísérlettel együtt ér véget”.

Aldobolyi Nagy Miklós

(Megjelent: különnyomat a Hitel c. lap 1944. februári számából - Kolozsvár, Minerva Kiadó)

Február 27-én, pénteken 15.30-kor a Litea Könyvesboltban (a Várnegyedbeli Fortuna utcából nyíló Fortuna-udvarban) Benedek Katalin Művészek és alkotások című könyvének bemutató-jára kerül sor. A könyv örménymagyar, magyar, örmény, és más festő- szobrász- textil- és fotóművészek munkásságának egy-egy vonatkozását, alkotását tárgyalja; Alexa Károly mutatja be és ő vezeti a beszélgetést a szerzővel. A könyv a Budavári Örmény Kisebbségi Önkormányzat törődésével és kiadásában, a Budavári (tehát a kerületi) Önkormányzat, a Fővárosi Örmény Önkormányzat, az EÖGYKE és a XII. kerületi Örmény Önkormányzat támogatásával kerül kiadásra.

A könyv szakmai alapja Benedek Katalinnak, a Magyar Nemzeti Galéria főmuzeológusának sokéves művészettörténeti kutatómunkája. A bevezető megírását Dávid Katalin művészettörténész vállalta, ami a kiadvány számára megtiszteltetés. A szerző által feldolgozott témákhoz méltó, izléses tervezésű kötet Orosz Adél értő, gondos munkáját dicséri.

A könyvből izelítőként egy fejezetet közlünk.

Benedek Katalin

Megfaragott zene

Bartók Béláról nem lehet tényszerűen újat írni. Felfedezték és elemezték világszerte. Ezeket a törekvéseket legfeljebb színesíthetik művészsrajongói saját teremtményeik - nem ritkán remekeik - által. Szépirok, festők, esztéták, szobrászok tartoznak e táborba. Ez utóbbi csoportot képviselik többek között - talán mondhatnánk: legjelentősebben - az erdélyi *Szervátiusz Jenő és Szervátiusz Tibor*. Őket szeretnénk elkísérni a zseni érintésétől a megfogalmazott, kiteljesedett alkotásokig.

Szervátiuszok: apa és fiú fogalommá lettek. Mi a közös bennük és mi a más? Egyértelműen összetartja őket a vérvonal, mely annyira domináns, hogy már az első fokú leszármazottnál is elementárisan feltör. Pedig a tehetség bűvópatakja többnyire néhány

generációnyi rejtőzés, pihenés után bukkan elő. Itt nem ez történt. Az utód genetikusan rendelkezik külső és belső jegyekkel, melyek őt apai örökségként vezetik. Mégis összetéveszthetetlenek, miként ez a Bartók-téma tolmácsolásánál oly pregnánsan kitűnik.

Mindketten csodálják Adyt. Amíg a Krisztus-kereszt előtt elhaladó két férfi, apa és fiú képlete a költőnél „egy igen és egy nem”, náluk egynyelvű, külön szólamú két „igen”. Azonosulnak Bartókkal az ősmítosz talaján. A zeneszerző kottázott, ők faragtak. Felkavaró ritmusú dallamokat, pasztikus balladákat, illetve csontig csupasztított szellemiséget hoztak világra, küldetésük szerint.

Az idős mester lelki kapcsolata Bartókkal, mint zongoraművésszel 1938-ra vezethető vissza, hangversenyen hallgatva játékát nem a zene hatott rá, de megérezte az előadó természetszeretetét, mondanivalóját, igazságát - a lényegét. Évekkel később, ajánlásra felfigyelt a kilenc csodaszarvas regéjére. Évtizedek múltával, 1957-ben a partitúra képet öltött. A Csodaszarvas elindult diadalútjára a mesélő szavak, a hangok s végül a térbeli képesség szárnyán. Létrejött a szobrász és a komponista indirekt találkozása - a művészetek párbeszéde, párhuzamos gondolatok. A kompozíció visszatérő szerkezetű. Három nagy szakaszra bomlik:

1. Epikus nyugalom.

A kezdet elbeszélő: „Volt egy öreg apó”. Harsány kúrthang hozza mozgásba az idillt. A személyek átváltoznak, elmozdul az állókép zenében és juharfán egyaránt, majd ismét csend lesz.

2. Az apa elindul fiai keresésére. Akkor izzik fel újra a hangulat, mikor íját felhúzza, hogy a szarvasokra lőjön. Szinte hallható: „Kedves édesapánk, ránk te sose célozz”. Expresszionista, lüktető, vizionált élmény. Ezután a zenében baritonszólo hívja haza a tévelygőket. A relief háttérben az ígért otthon meleg családi nyugalmanak rekvizitumai hívogatnak. Hiába. A szarvassá vált ifjak elfordulnak az erdő, a hűvös forrás, a szabadság felé. „De nem megyünk”.

Szervátiusz Jenő nem faragta meg az apa búcsúját. A faragvány mégsem csonka, mert a látvány belső érzékszerveinkben folytatódik az ismert hangzás, valamint a dombormű szuggesztív, fantáziát mozgó varázsa által. A Cantata profana zenei változata ragadta ki az alkotót vontatott balladai hangulatából, hogy egy dinamikus, sűrített pasztikával mintázza láthatóvá Bartók hajszolt, riadt, konok hőseinek történetét, a szabadságvágy fékezhetetlen kényszerét. A relief századunkban Bráncusi után éli diadalát. Szervátiusz Jenő is ebben a keretben képes a látomás dimenziójába emelni a balladai időt. A könnyen faragható és színezhető juhart kedveli, mert a színekkel fokozhatja az emocionális hatást.

A bartóki vonzás csúcsa ugyan a Cantata, de később megrendelésre az előbbivel azonos értékű munkák készültek. Ezek körüljárható szobrok. A zeneszerző korai (1911-1919) színpadi műveinek fa reinkarnációi. (Csodálatos mandarin, 1965, A kékszakállú herceg, 1966. A fából faragott királyfi, 1967.) Ezek az alakok kissé patetikusnak tűnnek, de a stílus lényegüket hordozza. Ilyenek ők. A meséből kiemelt, valóságos fából faragottá lett királyfi immár tapintható, naiv népmesei igazsága, a Mandarin elpusztíthatatlan szerelmi vágya, a Kékszakállú egzisztencialista üres magánya, a három különböző erkölcsiség mégis scenikai egységet teremt. Szervátiusz Jenő ezt a sokféleséget egy-egy személyre bontva tömöríti.

A kisgyermeket édesapja, a híres „faragóember” állandóan magával vitte erdélyi barangolásaira. Ha elfáradt, ölbe vette. A gyönyörű táj: erdők, sziklák, patakok és a becsületes, jószívű szegény emberek társasága készítették elő jövő fejlődését. A korai benyomásokhoz járult intelligenciája, csillapíthatatlan tudásszomja és érdeklődése minden érték iránt. Modern polihisztor. Sok oldalról érkező hatás és természetesen saját belső késztetésének kohójában ötvöződött Szervátiusz Tiborral.

Hivatásává a szobrászat vált, ide kergette tehetsége. Vonzotta az orvostudomány, a társzművészetek, legelsőben pedig a zene. Kitüntetően a Bartóké. Szenvedélyesen gyűjtötte

lemezeit. A neurotikus korforduló megnyilatkozóiiban őt találta a leghitelesebbnek. Az archaikus pentatont és a modern diszsonanciát visszhangozzák az ifjabb Szervátiusz alkotásai is; harmonikus diszharmónia. A gazdag népi díszítő motívumokat mindinkább elhagyja: „...a követ addig faragtam, addig csiszoltam, míg az Bartókká, Adyvá, Szabó Dezsővé változott, s közben belekényszerítettem azt a vitális erőt, melyet ők magukban is hordoztak". A lényeg felé igyekeznek. Bartók portréja ezt az akaratot summázza lenyűgöző sikerrel. Külsőségekben nélkülözi a népi, historikus, lírai elemeket, melyek láthatatlanul mégis ott munkálkodnak a szikár, rezzenéstelen férfiarcban. A magára hagyott, elárvult értelem tragédiája. Szervátiusz ezen érzelmi szállal is kötődik modelljéhez. A szubjektív és az objektív szemléletet kellene egyesíteni, ha nem lenne olyan nehéz. Fél attól, hogy a zenit nem képes nagyságához méltóan ábrázolni. A bartóki ember eszménye, egyben saját ideálja lelkesíti és elgyengíti. Harc árán születik meg az az egyszerű fehér mészkőfej, melynek küldetése az új emberideál felmutatása. „Ember az embertelenségben". Ez a „létszobor" egy magatartást, a bartókiságot fogalmazza meg. A végletekig egyszerűsített kőfej a zeneszerző jellemrajzát, habitusát és megjelenését egyesíti. „Én az egyszerű mészkövet találónak és kifejezőnek, sőt, hozzá méltónak találtam. Primitív anyag, lyukacsos felülete természetszeretétét, egyszerű emberiségét sugallja. Természet embere a gépkorszakban." A forma egyszerű, homogén. Maszkyszerűsége a hazai és idegen faragott népi maszkokra utal. Egyszerű, népi forma, lapos, kemény és merev asszociáció, zenei megfelelőjével, a pentatonnal. Ősi szoborpentaton. Puritán szerkezet, melyből bonyolult formákat lehet kiépíteni. Amint Bartók Béla is tette. Ez a megmintázás fegyver és figyelem burkába zárja bonyolult lelki- és érzésvilágát, szellemét, feszültségét. Más esetben ismét előveszi a már elhagyott motívumokat, hogy segítségükkel árnyalja és közelebb hozza a Bartók jelenséget.

Sokezeréves kultúra lüktet át a Bartók Béla és a Szervátiuszok művészetén. A gyökerekig gyalogolnak, ásnak, kutatnak, míg eljutnak a tiszta forrásig. Majd megmunkálva a nyersanyagot magasabb rendű szférába emelik.

Szomorújelentés

Dr. Gábor László volt Fővárosi Bírósági tanácselnök, életének 89. évében, 2003. december 30-án visszatért a Teremtő Birodalmába. 2004. január 30-án helyezték örök nyugalomra a Farkasréti Temetőben a Római Katolikus Egyház szertartása szerint. Felesége, fiai; László, Péter és Áron, menyei, sógora, sógornője, unokái, dédunokái fájdalmával együttérzünk. Közösségünk ismét fogyatkozott. Az elhunyt emlékét kegyelettel megőrizzük!

A XII. kerületi Örmény Önkormányzat március 9-én, kedden 18 órakor nyitja meg *Örmény kódexművészet* című kiállítását a XII. kerületi Művelődési Központ kupolatermében (Budapest, XII. Csörsz utca 18.)

A kiállítás megnyitójára és megtekintésére minden érdeklődőt szeretettel várunk!

Csikszentgyörgyi-Ficzus Margit
a XII. kerületi Örmény Önkormányzat elnöke

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület folytatja az adományok gyűjtését az erdélyi